

Adam Hedbom
Verksjurist
Avdelningen för analys
010-168 05 44
Adam.Hedbom@Elsakerhetsverket.se

Regeringskansliet

Remissvar

Elsäkerhetsverket har beretts tillfälle att yttra sig över Remiss av SOU 2025:101 Betänkandet Anpassningar till AI-förordningen – Säker användning, effektiv kontroll och stöd för innovation.

Elsäkerhetsverket välkomnar förslagets anpassningar till AI-förordningen avseende sanktioner vid överträdelser och inrättandet av regulatoriska sandlådor för AI samt föreslagna implementeringsstöd och innovationsfrämjande åtgärder. Elsäkerhetsverket har inte identifierat någon avsaknad i befogenheter för marknadskontroll som försvårar marknadskontroll i det uppdrag som föreslås. Inga behov av ytterligare bestämmelser med avseende på marknadskontroll av AI-egenskaper har identifierats.

Elsäkerhetsverkets har dock upplevt en gränsdragningsproblematik i den praktiska tillämpningen av marknadskontrollmandatet i AI-förordningen för säkerhetskomponenter genom AI-system i relation till marknadskontrollmandatet i det harmoniserade produktregelverket. Marknadskontrollen försvåras också av den svarta låda-problematik som har identifierats i betänkandet. Marknadskontroll avseende AI kräver kompetens som till stora delar saknas hos Elsäkerhetsverket.

Marknadskontroll

Elsäkerhetsverkets marknadskontroll enligt förslaget ska avse AI-system som är avsett att användas som en säkerhetskomponent i en produkt avseende:

- Leksaksdirektivet 2009/48/EG, när det gäller produkternas elektriska egenskaper utom strålning,
- Radioutrustningsdirektivet 2014/53/EU, fråga om produkternas egenskaper när det gäller elsäkerhet.
- ATEX-direktivet 2014/34/EU, i fråga om elektrisk utrustning.

- Förordningen om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen 2016/426, i fråga om gasrelaterade risker som orsakas av faror av elektriskt eller elektromagnetiskt ursprung.

Elsäkerhetsverkets marknadskontroll enligt de fyra rättsakterna avser sammanfattningsvis produkternas *egenskaper när det gäller elsäkerhet*.

I samtliga uppräknade rättsakter, och därtill lågspänningsdirektivet¹ och EMC-direktivet² vilka inte omfattas av AI-förordningen, innehåller krav på tillverkaren av utrustningen att göra bedömning av överensstämmelse och säkerställa att produkten är säker för användningsområdet. Det är tillverkarens ansvar att säkerställa att utrustningens säkerhetskomponenter uppfyller de väsentliga kraven innan den släpps ut på den gemensamma marknaden. I Elsäkerhetsverkets mening omfattas AI-systemet i utrustningen av kraven på bedömning av överensstämmelse. Om utrustningen inte uppfyller de väsentliga kraven kan marknadskontrollmyndigheten vidta korrigerande åtgärder för att få den bristande överensstämmelsen att upphöra eller eliminera risken, med stöd av harmoniserade produktdirektiv.

Elsäkerhetsverket ser en gränsdragningsproblematik med avseende på att marknadskontrollen enligt artikel 6.1 avser AI-system som är avsett att användas som en säkerhetskomponent i en produkt. En elektrisk produkt har vanligtvis flera andra säkerhetskomponenter som inte har ett AI-system. Den praktiska tillämpningen av regelverket kommer därför att kräva en djup förståelse av AI och en ställer höga krav på utredningen för att konstatera om en brist i elsäkerheten orsakas av en brist i utrustningens konstruktion eller om AI-systemet som används som säkerhetskomponent brister i uppfyllandet av tillämpliga krav. När Elsäkerhetsverket inleder ett marknadskontrollärende redovisas bland annat tillämpliga regler och marknadskontrollmandat, men så tidigt i handläggningen kan det vara oklart huruvida bristen orsakas av AI-systemet eller andra säkerhetskomponenter. Det finns också ett behov av kartläggning för att identifiera vilken roll de ekonomiska aktörerna har avseende utrustningens i relationen mellan de olika rättsakterna, när en tillverkare av utrustningen exempelvis också kan vara leverantör av AI-systemet. Höga krav kommer också att ställas för att fatta rättsenliga beslut, när myndigheten ställs inför att valet att besluta om sanktioner och andra efterlevnadsåtgärder med stöd av AI-förordningen eller korrigerande åtgärder med stöd av harmoniserade produktdirektiv.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/35/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av elektrisk utrustning

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/30/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektromagnetisk kompatibilitet

Svarta låda-problematik

Som beskrivs i betänkandet finns en betydande svarta låda-problematik för marknadskontrollmyndighetens inspektion avseende AI-systemet. Svarta låda-problematiken blir tydligt för beslut om sanktioner och andra efterlevnadsåtgärder mot ett AI-system som är en säkerhetskomponent i en produkt, vilket kräver en djup förståelse för interaktion med kompletterande säkerhetskomponenter, AI:s lärandeprocesser och beslutsfattande mekanismer som inte finns idag.

I Elsäkerhetsverkets mening kan den det vara fördelaktigt att en myndighet med särskilt uppdrag att genomföra marknadskontroll av AI, även tilldelas uppdrag att utföra marknadskontroll av AI-system som är avsedda att användas som en säkerhetskomponent i en utrustning.

Kompetensbehov

Marknadskontroll avseende AI kräver kompetens som till stora delar saknas hos Elsäkerhetsverket. Den nödvändiga kompetensen förväntas bli svår att tillgodose när många myndigheter tillsammans med den privata sektorn kommer att efterfråga samma typ av kompetens. Elsäkerhetsverket ser att det finns en risk att myndigheten inte kommer att kunna fullgöra sitt uppdrag på grund av otillräcklig tillgång till rätt kompetens.

Handläggning av ärenden

Elsäkerhetsverket befarar vidare att den beskrivna Svarta låda-problematiken försvårar myndigheternas arbete med att efterleva utredningsansvaret och de krav på beslutsmotivering som följer av förvaltningslagen tillsammans med kraven i marknadskontrollförordningen 2019/1020/EU på att marknadskontrollmyndigheterna ska ange de exakta grunder som ett beslut baseras på.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Anders Persson efter föredragning av verksjurist Adam Hedbom. I den slutliga handläggningen har också jurist Daniel Vilhelmsson, Inspektör marknadskontroll Martin Gustafsson och Digitaliseringsutvecklare Dan Hyllengren deltagit.

Detta beslut är digitalt signerat och saknar handskriven underskrift.